

Нотоедроз котів: окремі аспекти захворювання (огляд)

Іовенко А. В.

к. вет. наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Актуальність проблеми

Notoedres cati вражає домашніх котів, а іноді й диких котятих по всьому світу. Кліща рідко реєструють в Європі та Північній Америці. *N. cati* здатен інвазувати, також, лисиць, собак, кроликів та людей. Гризуни мають свій вид. Нотоедресів, також, виявляють у щурів та сірих білок у західній частині Північної Америки [1].

Акарози, спричинені різними видами кліщів, зокрема *Otodectes cynotis*, *N. cati*, *Sarcoptes canis*, *Demodex cati* та *Cheyletiella* spp., мають високу екстенсивність серед собак і котів у Сумах та Сумській області, що вказує на значне поширення кліщів в регіоні та потребує комплексного підходу до діагностики, лікування та профілактики захворювань, що вони викликають [2].

Життєвий цикл кліщів роду *Notoedres* повністю відбувається на організмі хазяїна. Дорослі кліщі паруються в епідермісі. Самки прогризають ходи в зовнішніх шарах епідермісу, де відкладають яйця. З них вилуплюються личинки, які спочатку розвиваються в німф, а потім у дорослих особин, переміщаючись до поверхні шкіри. Життєвий цикл може завершитися менш ніж за три тижні. Кліщі не можуть вижити поза організмом хазяїна більше кількох днів, а час виживання залежить від температури та вологості.

Кліщі *Notoedres* передаються через прямий контакт між котами, і швидко розмножуються. Якщо кліщів виявляють у однієї дорослої кішки в групі або у одного кошеняти з посліду, слід припустити, що вони присутні у всіх котів у групі та у всіх кошенят. Поза організмом хазяїна здатні залишатися життєздатними протягом кількох днів.

Клінічні ознаки. Ураження тіла котів *N. cati* має характерну послідовність. Зазвичай спочатку кліщ з'являється на медіальному проксимальному краї вушної раковини після чого швидко поширюється на решту вушної раковини, морду, повіки та шию. Кліщі здатні також уражати кінцівки та промежину, можливо, внаслідок миття морди лапами та сну в згорнутому положенні.

Клінічно захворювання проявляється інтенсивним свербіжем, який, ймовірно, значною мірою опосередкований імунною системою, разом з гіперкератозом та сухою, покритою кірочками шкірою. Часто спостерігається периферична лімфаденопатія. Уражені тварини розчухують уражені ділянки тіла, що може призвести до випадіння шерсті, а іноді й до сильного подразнення таких ділянок. Без відповідного лікування спостерігається втягнення у патологічний процес значних

ділянок шкірного покриву. Захворювання на нотоєдроз часто пов'язане з недбалістю та може мати летальні наслідки, особливо серед кошенят [1].

За даними науковців у крові котів за нотоєдрозу спостерігаються анемія і лейкоцитоз із базофілією, еозинофілією та появою юних нейтрофілів у лейкограмі. Зміни біохімічних показників сироватки крові характеризуються гіпопротеїнемією з гіпоальбумінемією, гіпокальціємією, підвищенням концентрації загального білірубину, холестерину та креатиніну, а також зростанням активності клітинних ферментів. Виявлені зміни вказують на розвиток запального процесу, порушення функцій печінки та засвоєння поживних речовин, сенсibilізацію організму [3].

Діагностика. Анамнез та клінічні ознаки (особливо свербіж) є важливими при встановленні діагнозу, однак виявлення кліщів (та яєць) за допомогою глибоких зіскрібків шкіри є найкращим методом підтвердження діагнозу. У більшості випадків кліщів велика кількість, тому їх відносно легко знайти. Гістологічне дослідження біопсії з уражених ділянок шкіри іноді використовується для встановлення діагнозу, але їх чутливість та специфічність інтерпретується по-різному. Виявлених кліщів варто диференціювати від кліщів з родів *Otodectes* (легко відрізнити за довгими ногами та формою тіла, як у поверхневого кліща) та *Sarcoptes* (надзвичайно рідко зустрічається у котів) [1, 4].

Лікування. За даними літератури, у Канаді немає схвалених препаратів для лікування нотоєдрозу в котів, однак є повідомлення щодо використання препаратів на основі івермектину та селамектину у Північній Америці попри заборони в діючій інструкції [1].

Інше дослідження підтверджує успішне лікування нотоєдрозу котів місцевим застосуванням «Селамектину 6% спот-он» та купанням тварини з шампунем, що містить кетоконазол, хлоргексидин та цетримід, на додаток до перорального застосування цефподоксиму у ветеринарній лікарні Санчу, Ченнаї [5].

Оскільки нотоєдроз є висококонтагіозним захворюванням, важливо проводити лікування усього наявного поголів'я котів, що контактували з хворими, включаючи тих, у яких немає клінічних ознак. Зазвичай немає потреби лікувати собак або кроликів, які контактували з хворими, а також не потрібна велика деконтамінація навколишнього середовища [1].

Висновки

Notoedres cati вражає домашніх котів та диких котят, а також рідко домашніх собак та диких псових по всьому світу. *Notoedres* схожий на *Sarcoptes* за зовнішнім виглядом та клінічною картиною. Початкові ураження зазвичай розташовані навколо вух та морди та характеризуються інтенсивним свербінням та сухим, покритим кірочками виглядом. Можуть уражатися й інші ділянки тіла. Нотоєдрична короста є важкою, навіть смертельною, та дуже заразною хворобою котів.

Література

1. *Notoedres cati*. (2021). University of Saskatchewan. Retrieved from: <https://wcvm.usask.ca/learnaboutparasites/parasites/notoedres-cati.php>
2. Негреба, Ю. В., & Швець, І. В. (2025). Епізоотична ситуація щодо акарозів м'ясоїдних тварин (собак, котів) у м.Суми та сумській області. *Bulletin of Sumy National Agrarian University. The Series: Veterinary Medicine*, 1 (68), 105–109. <https://doi.org/10.32782/bsnau.vet.2025.1.16>

3. Bakhur, T., & Poberezhets, S. (2016). Changes in hematological indices of cats with notoedrosis and as result of treatment in different ways. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 18 (2 (66)), 3–7. <https://doi.org/10.15421/nvlvet6601>
4. Скороход, В. (п.д.). Кліщи у собак та котів. *Ветеринарна клініка "Ексвет"*. Retrieved from: <https://exvet.com.ua/blog/klischi-u-sobak-ta-kotiv-a199/>
5. Udainiya, S., Tiwari, A., Singh, B., Shukla, P. C., & Bendiger, S. (2018). Notoedric mange in a cat: A case report. *International Journal of Veterinary Sciences and Animal Husbandry*, 6 (6), 152–153.

Бібліографічний опис для цитування:

Іовенко А. В. Нотоєдроз котів: окремі аспекти захворювання (огляд). *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (17–18 лютого 2026 року м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2026. С. 115–117.

Copyright © The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.